

ПОЛИТИКАТА КАТО ПРОФЕСИЯ

Огнян Минчев

05.04.2024

Политиката е професия. Във всяка професия качествата на този, който я практикува се измерват с капацитета му да постига резултати – да реализира успешно поставените от самия него цели. Не приемам насериозно изявления от професионални политици, които гласят – "Мафията отказа да сподели властта си в регулаторите", ... "Кой би предположил, че ГЕРБ–ДПС ще искат да отидат на избори веднага след промените в конституцията" ... "Те бавят вкарването в пленарна зала на законите, които не им изнасят – и пречат на реформите..." Това са изявления на безпомощност, това са изявления на хора, които в продължение на години (някои – от десетилетия) отказват да се учат, отказват да правят разлика между желано и действително, отказват да планират своите действия в нормална политическа – стратегическа перспектива.

Днес сме свидетели на бурни реакции от страна на ШПДБ относно състава на кабинета Главчев. Вие какво очаквахте господата? По алгоритъма на конституционните промени, които вие утвърдихте, бе излъчен кандидат за премиер и той подбра своите кандидати за министри. Имате възражението, че повечето имена на селектираните са свързани с политическите ви противници – с президента, с ГЕРБ, с ДПС? Аз лично не се учудвам, че са свързани. Вие трябваше да го очаквате както в процеса на промяна на конституцията, така и при конкретните избори, които правихте за и против постигането на споразумение за т.нар. ротация. ГЕРБ и ДПС управляват България от 15 години и техните властови ресурси са много по-дълбоко вкоренени от вашите. Динамиката на вашите отношения с Румен Радев е такава, че днес той е ваш яростен противник, въпреки че вие му осигурихте втори мандат на Дондуков. Чудно ли е, че тези гореспоменати господата работят против вас и въпреки разнопосочните си интереси си партнират срещу вас?

„О-о, но това е олигархията, това е завладяната държава?“ Уви да – и с „освободители“ като вас на държавата ѝ предстои да остане завладяна. От десетилетия насам моят личен политически избор е в полза на демократичната общност в България,

за чиито наследници вие се смятате. Да, наследихте всички недостатъци и погрешни подходи на тази общност от последните 35 години, но не успяхте да придобиете нейните положителни качества, с които бяха постигнати успехите в реформиране на България от края на 90-те години. Бих искал да изброя няколко основни политически грешки, които направихте само през последната година – защото ако се върнем няколко години назад, този текст ще се превърне в не много кратка монография.

Създадохте рамка на коалиционно управление с ГЕРБ, която максимално облагодетелства вашите опоненти в ролята им на коалиционни партньори. Създаването на правителството Денков–Габриел бе крайно необходимо в условията на дълбока политическа криза, която бе на ръба да се превърне в конституционна – след експанзията на служебните правителства от 2021–2023 г. Опитайте се да прикриете очевидната коалиционност на мнозинството и правителството с ГЕРБ със смокиновия лист на "сглобката". Публично дадохте на ГЕРБ само вицепремиер и външен министър, претендирайки да посочите всички останали министри. Е, и? Посочихте ги – днес се оказва, че далеч не всички от тях са били ваши. Но публичната отговорност за работата им е ваша – на ППДБ. ГЕРБ бяха делегитимирани, в дълбока криза – няма да им дадем министри, ще бъдат второстепенни партньори. Дали? Едно от основните изкуства в политиката е способността да даваш власт – да-да, да даваш, а не да взимаш власт. ПП са млада партия и нямат голям политически опит в българската политика, но лидерите на ДБ би трябвало да помнят. През 2014 г. Бойко Борисов направи коалиция с тях в качеството им на Реформаторски блок и им даде толкова министри, за колкото не бяха и мечтали. Този "подарък" излезе "през носа" на Реформаторския блок, чиито министри или бяха прикупени от кръговете около ГЕРБ–ДПС, или трябваше да подадат оставки – заради неспазени коалиционни договорки.

През 2023 г. наследниците на Реформаторския блок настъпиха мотиката за втори път – този път Бойко Борисов им подари не 6-8, а всичките министри. Голяма радост, няма що... Реалната власт на "дълбоката държава" започва под министрите и продължава в администрацията, в изкусните процедури, в обещанията за едни решения и в прокарането на други. В процеса на създаване на "сглобката" ППДБ бяха предупреждавани за подобен капан от всички наблюдатели на политическата сцена. Предупредени бяха, че не са заинтересовани от придобиване на цялата формална власт, която носи и публичната политическа отговорност. Коалицията трябваше да бъде открита, целите ѝ – публично разписани до процедури, властовите позиции –

балансирани до максимално възможна дълбочина. Отказът от подобно споразумяване доведе до това, че днес Бойко Борисов може да говори поучително и с тъга – "Всичко им дадох – пак недоволни... Как да се оправдая пред моите хора в партията..."

Някои от лидерите на ППДБ имат дългогодишна фиксация на тема „конституционни промени” в сферата на съдебната реформа. Отказът на ГЕРБ да изпълни конкретни законодателни ангажименти в споразумението с Реформаторския блок доведе до оттегляне на Хр. Иванов и на Радан Кънев през 2015 г. Затова съгласието на ПП и особено на ДБ за общ кабинет с ГЕРБ през 2023 г. почиваше върху безусловното съгласие за съдебна реформа на основата на сериозни поправки в Конституцията. Този път ГЕРБ нямаха нищо против – може би и защото едно конституционно парламентарно мнозинство от 160 души бе невъзможно без присъединяването на стария партньор от последното десетилетие и половина... ДПС. Формирането на „реформаторско мнозинство” за промени в Конституцията се оказа мощен инструмент за релегитимиране в системата на политическата власт не само на ГЕРБ – основен обект на протестите от 2020 г., но и на водещата фигура в ДПС – на носителя на „Магнитски” г-н Пеевски. Защо Борисов и Пеевски дадоха толкова щедра подкрепа за нещо, което категорично отхвърлиха осем години по-рано – цялостна правосъдна реформа, базирана на промяна в Конституцията? Първата причина вече споменахме – с цел релегитимация на политическата сцена. Втората причина е още по-значима. Политическата власт в България не се определя от нормативната система на държавата. България, за съжаление, не е правова държава в същинския смисъл на думата. Просто защото в българската политическа култура законът е „врата у поле”, нормативна – и институционална рамка, която е лесно да бъде заобиколена. Реалната власт в България се упражнява около закона, над закона, под закона, в мълчаливо negliжиране на закона... Та как иначе можеш да даваш държавните поръчки само на „твои” фирми, да държиш в лична зависимост висши държавни чиновници – магистрати, ръководители и персонал на специални служби, администратори! България е чудесен пример за посткомунистически държавен хибрид, който можем да определим като „демокрация без правова държава” – или в най-добрия случай без плътна зависимост от правова държава.

Конституционните и другите законодателни промени не биха могли да променят драматично реалната система на де факто зависимост на институции и отговорни служители от властващия политико-икономически олигархичен синтез. Да промениш пълномощията на основните институционални роли означава да прелееш нечия власт в

друга роля или роли, просто защото тази власт е все пак необходимо да бъде упражнявана в работата на системата като цяло. Въпросът е в това, кой реално – неформално, кадрува за попълването на всички тези роли. От логическа гледна точка пътят е този – променяш законите и конституцията, а след това променяш хората, назначени в основни ролеви институционални позиции. Политическата логика обаче е друга. Промяната на конституцията и основни, свързани с държавната система закони носи политическа легитимност и престиж на всички участници в процеса – независимо дали са с претенция за „искрени реформатори” или мимикриращи представители на „дълбоката (липса на) държава”. Затова политическата коалиция между ППДБ и ГЕРБ трябваше да започне с конкретни практически стъпки за смяна на ръководни личности, с гъвкава промяна на конкретни закони – за да се реализира в максимална степен практическия ефект на промяната в правосъдието и институциите още в първоначалния етап, когато партньорът – т.е. ГЕРБ – бе по-слаб и търсец релегитимация. При този подход и партньорът би бил само един – партия ГЕРБ. При подхода за приоритет на конституционната реформа, партньорите срещу ППДБ вече бяха двама – и ГЕРБ, и ДПС. Започването на този процес с конституционни и нормативни промени, с привличането на ДПС като трети партньор доведе до номинални метаморфози във „вратата у поле”, но релегитимитра реалната власт на ГЕРБ и ДПС като политически тандем, управлявал и поставил под контрола си държавната конструкция в продължение на десетилетия (ГЕРБ – 15 години, ДПС – поне 22–23 години).

Тук дори не поставяме въпроса доколко убедителни са самите промени в Конституцията и другите закони. Проблемът е в това, че когато ГЕРБ–ДПС се релегитимираха като политически сили на едно „реформистко мнозинство”, те вече притежаваха достатъчно легитимност да кажат НЕ на претенцията на ППДБ за цялостна смяна на водещите фигури в институциите – съдебни, регулатори, специални служби. Или поне да се пазарят като равни в определяне на баланс между „мои и твои” в тези институции. ”Кой можеше да предположи, че ГЕРБ и ДПС ще искат да отидат на избори толкова скоро след като приключиха промените в конституцията...”, с недоумение питаше лидер на ДБ. Всеки можеше да предположи. Още като си спомним колко бързаше да приключи конституционните промени г-н Пеевски, можеше да се обзаложим, че точно това и ще поиска – или сериозни отстъпки от страна на ППДБ по кадрови въпроси, или нови избори.

Последно, но не и по значение, силно делегитимиращ ефект за позициите на ППДБ в преговорите за ротацията изигра липсата на ясна и систематична позиция за организиране на следващия период на съвместно управление с ГЕРБ – и де факто с ДПС. При това аз в никакъв случай не смятам ППДБ за единствено отговорни за стилистиката на коалиционните преговори през последния месец и половина. „Гъвкавостта” на ГЕРБ и Бойко Борисов в защита на собствените позиции – без потребност от принципи и ясно поета отговорност е известна от отдавна. Същата „гъвкавост” на амбулантни търговци обаче проявиха и от другата страна, от ППДБ. С което превърнаха процеса на договаряне в унижаващ държавата и обществото спектакъл. Този цирк изпрати към гражданите едно категорично послание – всяка страна на преговорите се бори да откъсне колкото се може по-големи парчета от властта. Битката не е за принципи – битката е кой къде ще дели парсата. Днес сме в най-добрия случай отново в стартова позиция – в същата, а може би и по-дълбока политическа криза, от която излязохме с формирането на кабинета на „сглобката”. Порочният кръг се затвори. Кой ще го разкъса от сега нататък? И в чий интерес?